

Roma ve Bizans Dönemi Tarihi Eserleri

Ahmet Usal - Edirne Vergi Dairesi Başkanlığı

Aralık 25, 2006

İçindekiler

0.1	Antik Yerleşimler	4
0.2	Roma - Bizans Dönemi Kalıntıları	4
0.3	Edirne Kalesi	4
0.3.1	Büyük Kule - Makedonya (Saat) Kulesi	4
0.3.2	Yeni Burgaz Kulesi ya da Kafes Kule	5
0.3.3	Germe Kapı Kulesi	5
0.3.4	Zindan Kulesi	5

0.1 Antik Yerleşimler

Enez (Ainos) tarihi dönemlerde çok önemli bir liman kenti iken bugün kıyından 3,5 km. içerdedir. Tarih boyunca bir çok kereler restore edilmiş olan Enez Kalesi görülmeye değerdir. Aynı zamanda M.Ö. 6. yüzyıla dayanan bir kilise, bazı oyma mezarlar ve suları berrak bir de plajı bulunmaktadır.

0.2 Roma - Bizans Dönemi Kalıntıları

Bugün kent ve çevresinde, Roma ve Bizans Dönemi yapıtlarının ancak bir bölümünün kalıntıları vardır. Roma İmparatoru Hadrianus'un yaptırdığı Kalenin 400 bin metrekareye yakın bir alan kapladığı, oniki kulesinin ve dokuz kapısının olduğu bilimektedir. Dikdörtgen şeklindeki kalenin çevresi hendeklerle çevriliydi. Birer dizi tuğla ve kesme taştan olan Kale duvarlarının kalınlığı 3, yüksekliği 6 metreydi. Bizans döneminde Onarım gördüğüne dair duvarlarda yazıtlara rastlanılmıştır.

Kentin fethi sırasında verilen söz üzerine kale içinde müslüman olmayan kesim oturmayı sürdürmüş, Türkler ise kale dışında yeni semtler oluşturmuşlardır. Kale duvarlarından günümüze saat kulesi, bugünkü Mumcular Sokağı'nın aşağısındaki Top Kapısı ve Gazi Mihal Köprüsü'ne dönen yol kavşağındaki Kafes Kapı yakınlarında bulunan bir kaç kalıntı ulaşabilmiştir. Bizans dönemi yapılarından Kilise Camisi, 1752 depreminde yıkılmış, geriye hiç bir iz kalmamıştır. Ancak bu dönemin en büyük kilisesi olduğu sanılan Ayasofya Kilisesi, Sultan I.Murat'ın emriyle camiye dönüştürülmüş, II.Murat döneminde yanına Medrese yapılmış ve müderrisin adıyla Halebi Medresesi Camisi olarak anılmıştır. Kale içinde, Keçeciler yolundaki bu yapı, 1752 depreminde yıkılmıştır. Kilise kalıntısı ve temelleri üzerine yapılan bir cami de Yıldırım Beyazıt Camisidir. Yıldırım Mahallesinde yer alır.

0.3 Edirne Kalesi

Roma İmparatoru Hadrianus'un yaptırdığı ve XIX.yy. ortalarına değin sağlam olan Edirne Kalesi, Tunca Nehri kıyısında idi. Eski kaynaklarda 360.000 km²'lik bir alanı kapladığı, köşelerde silindirik, aralarda on ikişer küçük kule bulunduğu bildirilmektedir. Dokuz kapılıydı, dikdörtgen planlı, hendekle çevriliydi. Bu görünümüyle savunmalı Roma ordugahı (Cast-rum) görünümündeydi. Bu Hadrianus sikkelerinde görülen kent surlarından anlaşılmaktadır. Duvarlar birer dizi tuğla ve kesme taştan yapılmış olup 3 m.kalınlıkta, 6m. yükseklikteydi. Dört büyük kulenin adları şöyleydi:

0.3.1 Büyük Kule - Makedonya (Saat) Kulesi

(Evliya Çelebi'ye göre Kaplı Kule) Kalenin kuzeydoğusunda idi. Uzun süre cephanelik olarak Kullanılmıştır. 1866'da ahşap, 1894'te ise kagir bir kule

eklenerek belediyenin saat ve yangın kulesi olmuştur. Günümüze ulaşan tek kuledir. Saat Kulesi olarak da bilinen kulenin ilginç bir tarihi vardır:

Hadrianopolis'ten Kalan Son Kule

Roma İmparatoru Harianus tarafından kurulan Hadrianopolis'i çevreleyen surların dört köşesindeki kulelerden asıl adı Makedonya Kulesi olan kule (Saat Kulesi) günümüze ulaşan tek örnek durumundadır. Edirne Valilerinden Hacı İzzet Paşa'nın kule üstüne yaptırdığı ahşap katlar ve koydurduğu saatler sonrasında burası (1866–1867) Saat Kulesi olarak anılmıştır. Buradaki saat uzun süre Millet Saati olarak da adlandırılmıştır.

1894 yılında ahşap katlar indirilmiş ve yerine kagir üç kat inşa edilmiştir.

Fransa'da yaptırılan yeni saatler ise kulenin yapımından iki yıl sonra konulmuştur.

Kule çevresinde sürmekte olan kazılarda Roma dönemi buluntularına rastlanmaktadır.

Kulenin batı yönünde surlardan kalan son parçalardan örnekler bulunmaktadır.

0.3.2 Yeni Burgaz Kulesi ya da Kafes Kule

(Evliya Çelebi'ye göre Makedonya Kulesi) Kalenin kuzeybatı köşesindeydi.

0.3.3 Germe Kapı Kulesi

(Evliya Çelebi'ye göre Manyas Kulesi) Kalenin güneybatısında, ana Kaleden 40 - 50 m. dışarıda, Tunca Nehri kıyısındaydı. Kalenin su Kulesiydi. Asıl suya bitişik kuleye germe bir duvarla bağlıydı. Bu Duvarda bir germe kapı bulunduğundan bu adla anılmıştır.

0.3.4 Zindan Kulesi

(Evliya Çelebi'ye göre Tefikhane Kulesi) Kalenin güneydoğusunda, günümüzde zindanaltı denilen yerdeydi. Yeniçerilik kaldırılıncaya kadar zindan görevi gördüğünden bu adı almıştır.

Edirne Kalesi'nin değişik adlarla anılan dokuz kapısı vardı. Kule Kapısı, kulenin doğusunda olup Maarif Bahçesi adıyla bilinirdi. Top Kapısı bugünkü Mumcular Sokağı'nın aşağısındaydı. Kafes Kapı, bugünkü Gazi Mihal Köprüsü'ne dönen yol kavşağındaydı. 1752 depreminde yıkılmıştır. Keçeciler Kapısı, Debağhane Senti'ndeydi. Öğrın Kapı, Germe Kapıya açılan küçük bir kapı olup çok dar ve gizli idi. Manyas Kapı, Manyas Karakolu denen yere yakındır. 1752 depreminde yıkılmıştır. Tavuk kapısı, Cumhuriyet Caddesi'ndeydi. Balıkpazarı kapısı bugün olduğu gibi İğneciler Kapısı ya da İstanbul Kapısı adlarıyla da bilinirdi. Kalenin doğusunda, Balıkpazarı'ndaydı. Orta Kapı, Ali Paşa Çarşısı'na açılyordu.

Duvarlarda rastlanan Bizans yazıtlarından, kalenin bu dönemde onarıldığı anlaşılmaktadır.

Edirne'nin gelişmesi ve yayılması sırasında kale, kentin ortasında kalmış, kimi bölümleriyle XIX. Sonuna değin onarımlarla korunabilmiştir. Yapıdan günümüze Saat Kulesi ile Top Kapısı ve Kafes Kapı yakınındaki birkaç kalıntı ulaşabilmiştir.